

بررسی تاثیر دوزهای مختلف نانوذرات نقره روی ژنوم باکتری اشریشیاکلی با استفاده از نشانگرهای مولکولی RAPD

سودا تبریزی^۱، بهرام گلستانی ایمانی^{۲*}، فرخ کریمی^۳

^۱ کارشناسی ارشد گروه زیست شناسی، دانشگاه آزاداسلامی، واحد ارومیه، ارومیه، ایران

^۲ استادیار گروه زیست شناسی، دانشگاه آزاداسلامی، واحد ارومیه، ارومیه، ایران

^۳ استادیار گروه بیوتکنولوژی دانشگاه مراغه، مراغه، ایران

چکیده

نقره به عنوان یکی از مهم ترین مواد ضد میکروبی در جهان محسوب می شود که در سال های اخیر به سبب خواص منحصر به فرد نانوذرات نقره، بیشتر مورد توجه بوده است. با توجه به اثرات سمی نانوذرات نقره روی میکروارگانیسم ها، از آن ها در درمان عفونت ها استفاده می شود. در مطالعه حاضر، اثرمانعت رشد نانوذرات نقره نسبت به دوز و زمان های مواجهه مختلف بررسی گردید. برای این منظور، مدل باکتری گرم منفی اشریشیاکلی سویه O157:H7 انتخاب شد. جهت بررسی تاثیر نانوذرات نقره ابتدا محلول استوک نانوذرات نقره تهیه شد و غلظت های متفاوت ۷۵ و ۹۰ میکروگرم بر میلی لیتر از محلول استوک نانوذرات به هر کدام از لوله های حاوی محیط کشت باکتری تلقیح شدند، بعد از ۱، ۲ و ۲۴ ساعت انکوباسیون در انکوباتور شیکردار، از DNA نمونه های تیمار استخراج انجام گرفت. تکنیک واکنش زنجیره ای پلیمرز RAPD-PCR جهت بررسی تنوع ژنتیکی به کار گرفته شد. مارکرهای رپید (RAPD) با استفاده از نرم افزار NTSYS-PC مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. بر اساس ماتریس تشابه، بین باکتری های تیمار شده و کنترل فاصله ژنتیکی زیادی مشاهده شد. مکانیسم های بسیاری درباره نحوه اثر نانوذرات نقره روی میکروارگانیسم ها پیشنهاد شده است. در این مطالعه رویکرد ژنوتوکسیک نانوذرات نقره در نظر گرفته شده است که نتایج حاصل از این مطالعه نشان می دهد که غلظت های مذکور بر رشد باکتری گرم منفی اشریشیاکلی اثرمهراری شدیدی بعد از ۲۴ ساعت تیمار داشتند. نتایج حاصل از بررسی مهارکنندگی رشد نانوذرات نقره در این تحقیق حاکی از تغییرتوالی DNA باکتری می باشد.

واژه های کلیدی: اشریشیاکلی، تغییر ژنتیکی، نانوذرات نقره، RAPD-PCR

مقدمه

در محلول به حالت سوسپانسیون قرار داده می شوند (۱ و ۲). نانو نقره ها، خوشه هایی از اتم های نقره با اندازه های ۱-۱۰۰ نانومتر می باشند و به سبب خواص فیزیکی و شیمیایی منحصر بفرد، به طور وسیع در زمینه های گوناگون مورد استفاده قرار می گیرند (۳). در

یکی از شاخه های کاربردی در زمینه نانو تکنولوژی، استفاده از فن آوری نانوسیلور می باشد. در این تکنولوژی، یون های نقره به صورت کلونیدی

نانوذرات نقره با قطر کمتر از ۲۰ نانومتر توسط گروه شیمی آلی دانشگاه دولتی مراغه سنتز شد. مواد مورد استفاده در الکتروفورز شامل پودر آگاروز- مارکر لدر که از شرکت اکسیر آزما و loading buffer و Red safe از شرکت ویراژن تهیه شدند. جهت استخراج DNA، کیت استخراج DNA و الکل ۹۶ مورد استفاده قرار گرفت. کیت PCR شامل -MgCl₂ - dNTP mix - Taq DNA pol که از شرکت سیناژن تهیه گردیدند و پرایمرهای مورد استفاده در این تحقیق توسط آقای دکتر فرخ کریمی از دانشگاه مراغه تهیه شد. توالی و مشخصات پرایمرها در جدول ۱ آمده است.

روش شناسی در مطالعه حاضر، اثر ضد میکروبی نانوذرات نقره نسبت به دوز و زمان های مواجهه مختلف بررسی گردید. برای این منظور، مدل باکتری گرم منفی اشریشیاکلی سویه O157:H7 انتخاب شد. جهت بررسی تاثیر نانوذرات نقره ابتدا محلول استوک نانوذرات نقره تهیه و غلظت های متفاوت ۷۵ و ۹۰ میکروگرم بر میلی لیتر از محلول استوک نانوذرات به هر کدام از لوله های حاوی محیط کشت باکتری تلقیح شدند. بعد از ۱، ۲ و ۲۴ ساعت انکوباسیون در انکوباتور شیکردار، از DNA نمونه های تیمار استخراج انجام گرفت. تکنیک RAPD-PCR جهت بررسی تنوع ژنتیکی به کار گرفته شد.

جدول ۱: توالی نوکلئوتیدی پرایمرهای مورد استفاده

نام پرایمر	توالی نوکلئوتیدی پرایمر
OPT14	AATGCCGCGAG
OPB	GTTTCGCTCC
OPD	ACCGCGAAGG
OPS11	AGTCGGGTGG
OPQ17	GAAGCCCTTG
OPA10	GTGATCGCAG
OPS05	TTTGGGGCCT
OPA11	CAATCGCCGT

سال های اخیر، اثرات ضد میکروبی نمک های آمونیوم، نمک های محلول فلزی و آنتی بیوتیک ها به طور وسیع مورد استفاده قرار می گیرند که متاسفانه، برخی از این عوامل، توکسیک بوده و یا اثر بسیار ضعیفی دارند. از طرفی مقاومت های آنتی بیوتیکی نیز در حال افزایش است؛ اما در مقابل، نقره، غیر سمی و دارای خواص ضد عفونی است که می تواند عفونت های باکتریایی را به طور چشمگیری کاهش دهد (۴). در واقع مواد در ابعاد نانومتر شاخصه هایی را از خود نشان می دهند که مطالعه آن ها عرصه جدیدی را در علم به خود اختصاص داده است (۵). تاکنون در مورد تاثیرات ضد باکتری نانوسیلور مطالعات گسترده ای صورت گرفته است که همگی بر ویژگی های ضد باکتری نانوذرات نقره و کاربرد مؤثر آن در این راستا تأکید داشته اند (۸-۶). به گفته محققان یون های نقره با ۴ ترکیب مهم باکتری واکنش می دهند: با پپتیدوگلیکان های دیواره سلولی (۹)، غشای پلاسمایی (۱۰)، DNA سیتوپلاسمیک باکتری (۱۱ و ۱۲) و پروتئین های باکتریایی به خصوص آنزیم هایی که در مراحل حیاتی سلول همانند زنجیره انتقال الکترون شرکت دارند (۱۱ و ۹).

مواد و روش ها

این بررسی به روش تجربی در دانشکده دامپزشکی دانشگاه آزاد ارومیه طی مراحل زیر انجام پذیرفت.

مواد. محیط های کشت مورد نیاز Eosin Methylene Blue، Blood agar و Brain Heart Broth ساخت شرکت مرک آلمان، از آزمایشگاه باکتری شناسی دانشکده دامپزشکی تهیه شد. پودر

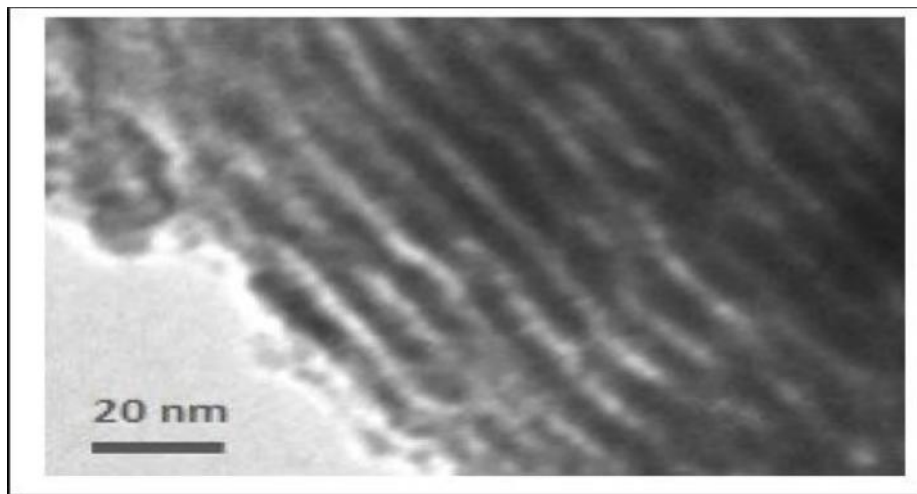
اساس ماتریس تشابه، بین باکتری‌های تیمار شده و کنترل فاصله ژنتیکی زیادی مشاهده شد.

نتایج

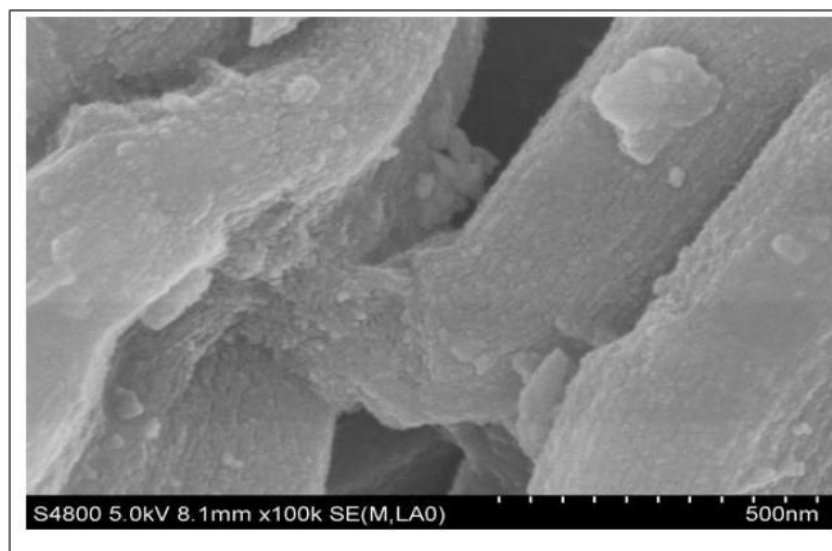
جهت مطالعه مورفولوژی و تخمین اندازه نانوذرات نقره تولیدی از میکروسکوپ الکترونی TEM و SEM، استفاده شد. که نتایج آنها در اشکال ۱، ۲ و ۳ آمده است.

نام پرایمر	توالی نوکلئوتیدی پرایمر
OPA09	GGGTAACGCC
OPR12	ACAGGTGCGT
OPC09	CTCACCGTCC
OPT17	TCTGGTGAGG
OPD04	TCTGGTGAGG
OPR11	GTAGCCGTCT
OPS14	AAAGGGGTCC

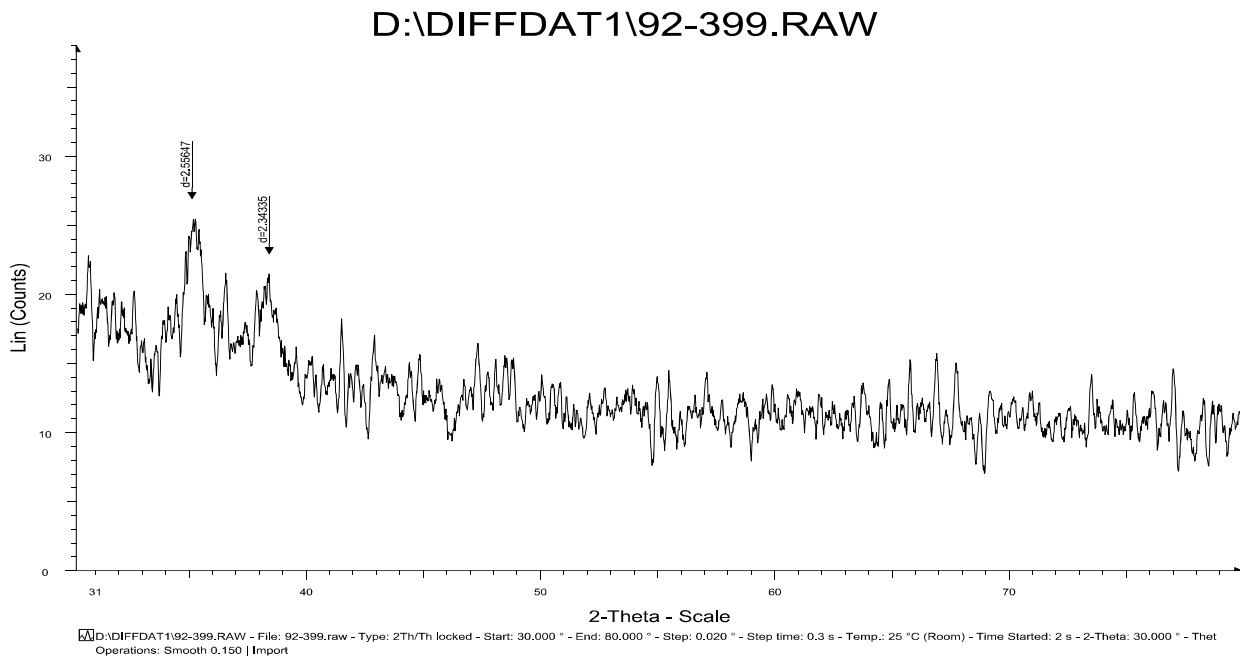
مارکرهای RAPD با استفاده از نرم‌افزار NTSYS-PC مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. بر

شکل ۱- عکس میکروسکوپی (TEM) از نانو ذرات نقره. نقاط سیاه نشان دهنده نانو ذرات نقره می باشد. اندازه نانوذرات نقره کمتر از ۲۰ نانو متر می باشد.

شکل ۲- عکس میکروسکوپی (SEM) وجود منافذ در نانوذرات را نشان می دهد.

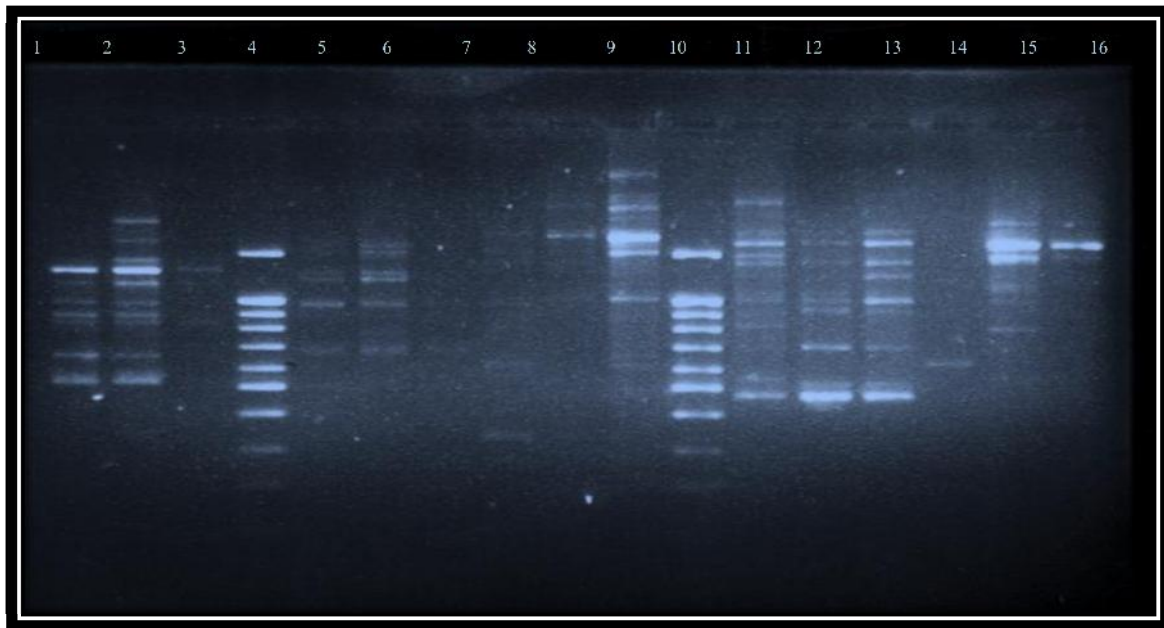

شکل ۳: آنالیز XRD

ساعت با غلظت ۹۰ میکروگرم بر میلی لیتر با نانوذرات نقره تیمار شده بودند و پس از ۲ ساعت از آن ها استخراج DNA انجام گرفته بود، در مدت زمان های بررسی شده، نشان داد که به خوبی باکتری های مذکور را از رشد و تقسیم بازمی دارد.

نتایج حاصل از PCR پرایمرهای RAPD بعد از ژل الکتروفورز به منظور بررسی خاصیت اثر مهار رشد باکتری ها، نانوذرات نقره در غلظت های ۷۵ و ۹۰ میکروگرم بر میلی لیتر بر باکتری گرم منفی اشریشیاکلی در اشکال شماره ۴ و ۵ و ۶ ملاحظه می گردد. باندهای حاصل از تجزیه RAPD براساس وجود یا عدم وجود آنها در نمونه ها، به ترتیب بصورت یک و صفر امتیازدهی گردید که نتایج آنها در جدول ۲ آمده است.

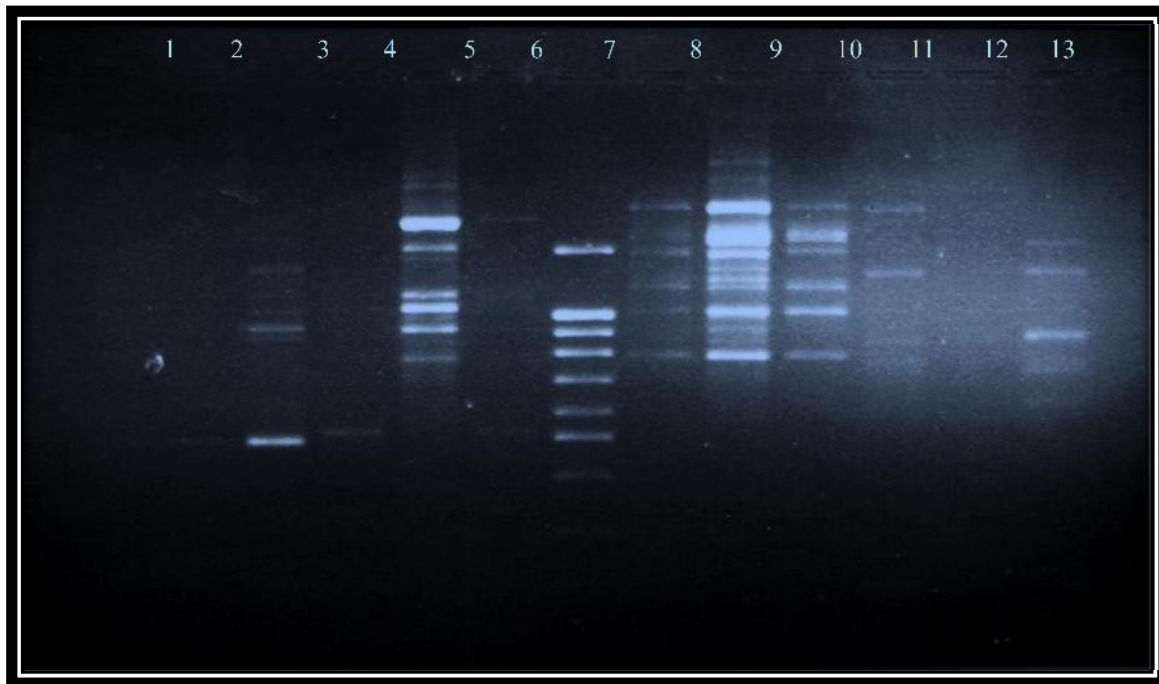
نتایج مربوط به بررسی خاصیت بازدارندگی رشد باکتری ها در غلظت و زمان های مختلف نانوذرات نقره بر سویه اشریشیاکلی نشان داد که در صورت تیمار باکتری ها با غلظت های مختلف نانوذرات نقره بعد از زمان های ۱، ۲ و ۲۴ ساعت، تغییرات قابل توجهی بر میزان کاهش باکتری های تحت مطالعه در غلظت های بیشتر از ۷۵ میکروگرم بر میلی لیتر مشاهده گردید. بیشترین تاثیر مربوط به زمان ۲۴ ساعت بود. هرچند در زمان های ۱ و ۲ ساعت نیز خاصیت بازدارندگی رشد باکتری ها حدودا در حد ۲۴ ساعت بعد از تیمار بود. نکته جالب توجه در این مطالعه و سایر مطالعات صورت گرفته این است که غلظت ۷۵ میکروگرم بر میلی لیتر از نانوذرات نقره، اثر ضد میکروبی بسیار بالایی علیه باکتری اشریشیاکلی دارد و این تحقیق به خوبی نشان می دهد که غلظت ۷۵ میکروگرم بر میلی لیتر و غلظت های بیشتر از این مقدار مانند باکتری هایی که به مدت ۲

شکل ۴: عکس الکتروفورز محصول PCR روی ژل آگاروز، ستون‌های شماره ۱ و ۳: پرایمر OPT14؛ ۱. شاهد ۲. تیمار اول ۳. تیماردوم، ستون شماره ۴: مارکر، ستون‌های شماره ۵ و ۶: پرایمر OPB؛ ۵. شاهد ۶. تیمار اول ۷. تیماردوم، ستون‌های شماره ۸ و ۹ و ۱۰: پرایمر OPD؛ ۸. شاهد ۹. تیمار اول ۱۰. تیماردوم، ستون شماره ۱۱: مارکر، ستون‌های شماره ۱۲ و ۱۳ و ۱۴: پرایمر OPS11؛ ۱۲. شاهد ۱۳. تیمار اول ۱۴. تیماردوم، ستون‌های شماره ۱۵ و ۱۶ و ۱۷: پرایمر OPQ17؛ ۱۵. شاهد ۱۶. تیمار اول ۱۷. تیماردوم

شکل ۵: عکس الکتروفورز محصول PCR روی ژل آگاروز، ستون‌های شماره ۱ و ۳: پرایمر OPA10؛ ۱. کنترل ۲. تیمار اول ۳. تیماردوم، ستون‌های شماره ۴ و ۵ و ۶: پرایمر OPS05؛ ۴. کنترل ۵. تیمار اول ۶. تیماردوم، ستون‌های شماره ۷: مارکر، ستون‌های شماره ۸ و ۹ و ۱۰: پرایمر OPA11؛ ۸. کنترل ۹. تیمار اول ۱۰. تیماردوم، ستون‌های شماره ۱۱ و ۱۲ و ۱۳ و ۱۴: پرایمر OPA09؛ ۱۱. کنترل ۱۲. تیمار اول ۱۳. تیماردوم، ستون ۱۴: مارکر ۱۰۰ bp، ستون‌های شماره ۱۵ و ۱۶ و ۱۷: پرایمر OPR12؛ ۱۵. کنترل ۱۶. تیمار اول ۱۷. تیماردوم، ستون‌های شماره ۱۸ و ۱۹ و ۲۰: پرایمر OPC09؛ ۱۸. کنترل ۱۹. تیمار اول ۲۰. تیماردوم

شکل ۶: عکس الکتروفورز محصول PCR روی ژل آگاروز، ستون‌های شماره ۱ و ۲: پرایمر OPT17؛ ۱. کنترل ۲. تیمار اول ۳. تیمار دوم، ستون‌های شماره ۴ و ۵: پرایمر OPD04؛ ۴. کنترل ۵. تیمار اول ۶. تیمار دوم، ستون شماره ۷: مارکر، ستون‌های شماره ۸ و ۹ و ۱۰: پرایمر OPR11؛ ۸. کنترل ۹. تیمار اول ۱۰. تیمار دوم، ستون‌های شماره ۱۱ و ۱۲ و ۱۳: پرایمر OPS14؛ ۱۱. کنترل ۱۲. تیمار اول ۱۳. تیمار دوم

جدول ۲- نتایج باندهی مربوط به پرایمرها

پرایمر	باند (bp)	C	T ₁	T ₂
OPT14	>1500	0	1	0
	1400	0	1	0
	1300	1	1	1
	1200	0	1	0
	1000	1	1	0
	900	1	1	0
	650	1	1	0
	550	1	1	0
OPB	1500	0	1	0
	1300	1	1	0
	950	1	1	0
	700	1	1	0
OPD	>1500	0	1	0
	1500	0	0	1
	1000	0	0	1
	250	1	0	0
	250	1	0	1
OPS11	>1500	1	1	1
	1500	1	0	0

پرایمر	باند (bp)	C	T ₁	T ₂
	1400	1	0	1
	1300	0	0	1
	1000	0	0	1
	900	0	1	0
	450	0	1	1
OPQ17	>1500	0	1	0
	1600	0	1	1
	1500	0	1	0
	110	0	1	0
	800	0	1	0
	650	1	0	0
OPA10	1100	1	1	1
	1000	0	0	1
OPS05	>1500	0	0	1
	950	0	1	1
	900	1	1	1
	800	0	1	1
	700	0	1	0
OPA11	1300	0	0	1
	1100	1	0	1
	950	0	0	1
	800	1	1	1
	700	0	0	1
	550	0	0	1
OPA09	1200	1	0	0
	1100	0	0	1
	650	0	0	1
OPR12	1500	0	0	1
	1250	0	1	1
	1000	0	1	1
	800	1	1	1
	650	1	1	1
	450	1	1	1
	200	0	1	1
OPC09	>1500	1	0	1
	1500	0	1	1
OPT17	>1500	0	0	1
	1300	0	0	1
	900	0	0	1
	500	0	1	1
OPD04	>1500	0	1	1
	1500	0	1	0
	1200	0	1	0
	1100	0	1	0

شده اند در نتیجه بسیاری از این قطعات توسط پرایمرها شناسایی نشده و تکثیر نیافتند. افزون بر این، براساس نتایج این مطالعه و مطالعات دیگر، استنباط می شود که نانوذرات ممکن است سبب اختلال در ژن هایی شوند که سازوکار های رونویسی و همانندسازی را کنترل می کنند. همچنین فعالیت و توالی های بازی پروموترها نیز تحت تاثیر نانوذرات قرار گرفته و خصوصا می تواند بر روی توانایی RNA پلیمراز برای باز کردن ماریچ و انجام نسخه برداری تاثیر بگذارد. در واقع هر عاملی که به DNA آسیب زند اساسا می تواند سبب مرگ آن موجود زنده شود. در تعدادی از مطالعات صورت گرفته مشخص شده است که نانوذرات نقره به غشای سلولی باکتری ها متصل شده و همچنین به داخل سلول باکتری نفوذ می کنند. غشای باکتری دارای پروتئین های حاوی گروه سولفور می باشد و نانوذرات نقره نه تنها با این پروتئین ها، بلکه با ترکیبات حاوی فسفر از جمله DNA، واکنش می دهند (۱۴).

همچنین باتوجه به نتایج حاصل از نرم افزار NTSYS-PC، اختلاف معنی داری بین نمونه های کنترل و تیمار مشاهده شد که در واقع باکتری ها به دو سوش مجزا تفکیک شدند. همانطور که از دندروگرام مشخص است، نمونه های کنترل و تیمار با قرار گرفتن در دسته های جداگانه، فاصله ژنتیکی زیادی نشان می دهند که این موضوع با مقایسه نتایج ماتریکس تشابه نیز مطابقت دارد. براساس داده های RAPD، فاصله ژنتیکی بین نمونه ها از ۱۰۰۰ تا ۰.۴۵۳ متغیر بوده که هر چه اعداد به ۱ نزدیک تر، شباهت ژنتیکی بین نمونه ها بیشتر شده است.

طی تحقیقی که به منظور بررسی اثر نانوذرات نقره بر روی ژنوم باکتری اشریشیاکلی انجام گرفت، از مجموع ۱۵ پرایمر به کار رفته، فقدان یا وجود باندهای بدست آمده حاکی از آن بود که پرایمرها به توالی های DNA چسبیده و تکثیر یافته اند. هدف از انجام این تحقیق در وهله اول بررسی اثر دوزهای مختلف نانوذرات نقره در زمان های متفاوت روی ژنوم باکتری و در مرحله بعد، بررسی تغییرات احتمالی در روند همانندسازی این باکتری بود. نتایج حاصل از این پژوهش، حاکی از فعالیت مهار کنندگی بالای نانوذرات نقره بر روی ژنوم باکتری اشریشیاکلی بود که ما در پژوهش حاضر به نتایج قابل قبولی دست یافتیم. در تحقیق مشابهی، فعالیت ضد میکروبی نقره از طریق بلوکه کردن سیستم انتقال الکترون، تغییر عملکرد غشای باکتریایی و ممانعت از همانندسازی DNA آشکار شده است. تقابل بین یون های نقره با گروه های تیول در آنزیم ها و پروتئین ها نقش اساسی در فعالیت ضد میکروبی یون های نقره بازی می کنند، اگرچه دیگر ترکیبات سلول ها مانند پیوندهای هیدروژنی نیز ممکن است درگیر باشد (۱۳). در همین راستا، در نتیجه اثر نانوذرات نقره روی ژنوم باکتری ها، توالی های DNA تغییر یافته بودند، بنابراین پرایمر این توالی ها را شناسایی نکرده و تکثیر نیافتند، از اینرو نتایج پژوهش اخیر ممکن است مبین تاثیر نانوذرات بر روند تغییر توالی ژنومیک باکتری ها باشد و اینطور استنباط می شود که نانوذرات نقره علاوه بر اینکه سبب تغییرات گسترده ای در ساختار DNA کروموزومی باکتری که شکستگی هایی در مولکول DNA ایجاد می کنند و از آنجایی که این قطعات به صورت تصادفی ایجاد

نتیجه گیری

از نتایج این مطالعه اینطور استنباط می شود که رابطه مستقیمی بین غلظت های مختلف نانوذرات نقره و گذشت زمان، روی ژنوم باکتری وجود دارد. از طرفی تنوع ژنتیکی حاصل بین باکتری های کنترل و باکتری های تیمار، اثر نانوذرات نقره روی باکتری اشریشیاکلی به اثبات می رسد. بدین ترتیب با مشاهده نتایج حاصل از آزمایشات این مطالعه و مطالعاتی که Chaloupka و همکارانش (۱۵) در سال ۲۰۱۰ ثابت کردند نانوذرات نقره به دلیل عملکرد چند گانه ضد میکروبی، یکی از موثرترین نانوذرات فلزی واجد خاصیت ضد میکروبی می باشند (۱۴)، خاصیت آنتی بیوتیکی نانوذرات نقره به اثبات می رسد و می توان نانونقره را جایگزین مناسبی برای آنتی بیوتیک ها به حساب آورد. در مطالعه ای دیگر نیز نانوذرات نقره توانایی رونویسی باکتری را از بین می برد (۱۶)، که نتایج مطالعه ما نیز نشان دهنده همین مطلب است.

References

- 1- Arian S, Lozano-Chiu M, Paetznick V, Rex JH.(2001). In Vitro Susceptibility Testing Methods for Caspofungin Against Aspergillus and Fusarium Isolates. *Antimicrob Agents Chemother.* 45(1):327-330. doi: [10.1128/AAC.45.1.327-330.2001](https://doi.org/10.1128/AAC.45.1.327-330.2001)
- 2- Arian S, Rex JH.(2000). New Agents for Treatment of Systemic Fungal Infections. *Expert Opinion Emerging Drugs;* 5(2):135-160. doi:10.1517/14728214.5.2.135
- 3- Tolaymat TM, Badawy AM, Genaidy A, Scheckel KG.(2010). An evidence-based environmental perspective of manufactured silver nanoparticle in and applications, *Sci Total Environ;* 408, 99. doi: 10.1016/j.scitotenv
- 4- Rafie M, Mohamed A, Shaheen TI, Hebeish A.(2010). Antimicrobial effect of silver nanoparticles produced by fungal process on cotton fabrics. *Carbohydrate Polymers;* 80: 779–782.2010. doi:10.1016/j.carbpol.2009.12.028
- 5- Luis M, Liz-Marzán and V Prashant. *Nanoscale Materials*, Kluwer, New York, 2004.
- 6- Khaydarov RR, Khaydarov RA, Gapurova O, Estrin Y, Evgrafova S, Scheper T, Cho SY.(2009). Antimicrobial Effects of Silver Nanoparticles Synthesized By an Electrochemical Method. *Nanostructured Materials for Advanced Technological Applications,* 215, Springer. doi: 10.1109/ICONN.2008.4639241
- 7- Ayala-Núñez Nilda Vanesa ,Humberto H. Lara Villegas , Liliana del Carmen Ixtepan Turrent, Cristina Rodríguez Padilla. (2009). Silver Nanoparticles Toxicity and Bactericidal Effect Against Methicillin-Resistant *Staphylococcus aureus*. *Nanoscale Does Matter, Nanobiotechno.* Doi: 10.1007/s12030-009-9029-1.
- 8- Petica S, Gavrilu M, Lungu N, Buruntea C.(2008). Colloidal silver solutions with antimicrobial properties. *Materials Science and Engineering B* 152, 22–27. doi: 10.1016/j.mseb.2008.06.021
- 9- Yamanaka M.(2005). Bactericidal Actions of a Silver Ion Solution on *Escherichia coli*. Studied by Energy-Filtering Transmission Electron Microscopy and Proteomic Analysis *Appl Environ Microbiol,* 71:7589–7593. doi: 10.1128/AEM.71.11.7589-7593.
- 10- [10] Karla C, Yogeshkumar M, Alexander M. S.(2010). Nano silver as a new generation of nanoparticle in biomedical applications. *Trands in Biotechnology;* 28: 580-588. doi: 10.1016/j.tibtech.2010.07.006
- 11- Shrivastava S. (2007). Characterization of Enhanced Antibacterial Effects of Novel Silver Nanoparticles. *Nanotechnology,* 18: 225103–225112. doi:10.1088/0957-4484/18/22/225103
- 12- Yang WJ.(2009). Food Storage Material Silver Nanoparticles Interfere with DNA Replication Fidelity and Bind with DNA. *Nanotechnology,* 20: 085-102. doi: 10.1088/0957-4484/20/8/085102

- 15- Chaloupka K, Malam Y, Seifalian AM.(2010). Nanosilver as a new generation of nanoparticle in biomedical applications. *Trend Biotechnol*, 28:580-8. doi: 10.1016/j.tibtech.2010.07.006.
- 16- Kim JS, Kuk E, Yu KN, Kim JH, Park SJ, Lee HJ, Jeong DH, Cho MH.(2007). Antimicrobial effects of silver nanoparticles. *Nanomed Nanotechnol Biol Med* 3, 95–101. doi: <http://dx.doi.org/10.1016/j.nano>.
- 13- Sondi, I. & Salopek-Sondi, B. (2004). Silver nanoparticles as antimicrobial agent: a case study on *E. coli* as a model from Gram-negative bacteria. *J. Colloid Interface Sci.*, 275, 177-182. doi: 10.1016/j.jcis.2004.02.012
- 14- Panacek A, Kvítek L, Pucek R, Kolar M, Vecerova R, Pizúrova N, Sharma VK, Nevecna T, Zboril R.(2006). Silver colloid nanoparticles: synthesis, characterization, and their antibacterial activity. *J Phys Chem B*. 110:16248–16253. doi: 10.1021/jp063826h